

An investment in knowledge always pays the best interest

An investment in knowledge always pays the best interest, schreef Benjamin Franklin twee eeuwen geleden. Zijn uitspraak heeft nog niets aan belang en kracht ingeboet. Ook al wordt beweerd dat kennissen nog meer macht dan kennis opleveren, een investering in kennis kent een zeer aantrekkelijk perspectief. Voor velen in onze samenleving! Niet alleen de direct betrokkenen (leerlingen en studenten) ondervinden het nut, ook de indirect betrokkenen (docenten, familie, instelling of bedrijf, samenleving) spinnen garen bij een verhoging van het kennisniveau. Een investering door alle betrokkenen is daarom op haar plaats en levert haar rendement op.

We zouden hier kunnen stoppen door iedereen aan te moedigen een investering te doen en verder alle heil te

verwachten van de markt. Dat gaat mij wat te snel, want dan zien we wat over het hoofd. Ten eerste hebben investeerders de neiging naar goed Hollands gebruik voor een dubbeltje op de eerste rij te willen zitten, ten tweede hebben ze al even Hollands de neiging eerst naar de overheid te kijken, ten derde mag men zich afvragen of het (kennis-)marktmechanisme wel voor iedereen zoveel oplevert, en ten vierde leeft de mens niet van kennis alleen. Veel kennis mag dan erg profijtelijk voor velen zijn, van een verantwoord

door Jules Pieters

lid van de samenleving mag wel worden verwacht dat normen en waarden een rol spelen bij keuzes en gedrag. Welke rollen spelen de private sector, de overheid en de samenleving in de ontwikkeling tot verantwoorde wereldburger?

Private sector

Een investering door de private sector is welbeschouwd slechts een bijdrage aan de algemene middelen via de belastingheffing en het ter beschikking stellen van stage- en (fors gesubsidieerde) werkervaringsplaatsen. Het duale leren kan uitkomst bieden, maar daarvan wordt na aanvankelijk enthousiasme weinig meer vernomen. Als het onderwijs, in de vorm van een aanpassing van het curriculum, zijn oren nog verder laat hangen naar de private sector, behoeft er minder gedaan (en dus gefinancierd) te worden aan interne opleidingen. Interessante perspectieven biedt een kennisbelasting waaruit de overheid kan putten voor de financiering van het beroepsonderwijs (via een algemene maatregel, niet via één-op-één financiering van bedrijf en school). Toch is uit onderzoek gebleken dat een leeromgeving die vrijwel identiek is aan de werksituatie een zeer krachtig middel is om de juiste competenties te verwerven voor een adequaat functioneren in de beroepspraktijk. Een goede samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven kan in inhoudelijk en didactisch opzicht een welkome aanvulling betekenen op het curriculum van het beroepsonderwijs. Dit behoeft niet te betekenen dat het bedrijfsleven de leerlingen van het beroepsonderwijs in grote getalen over de vloer krijgt. Nabootsing met behulp van realistische simulaties kan hiervoor goed dienst doen. In de jaren tachtig zijn de binnen Arbeidsvoorziening ontwikkelde praktijk simulaties (bijv. oefenkantoren) voor het verwerven van beroepsgerichte vaardigheden een probaat opleidingsmiddel gebleken.

Overheid

Het is prachtig dat vele deskundigen vanuit hun van rijkswege ter beschikking gestelde leunstoel niet alleen hun mening geven over het onderwijs maar ook bereid zijn veel tijd te steken in het ontwerpen van goed onderwijs. Ik heb het niet alleen over het Mi-

Foto: Herman Wouters

De auteur is Hoogleraar Onderwijskunde aan de Universiteit Twente

nisterie van OC&W, maar ook over mijn collegae van landelijke pedagogische centra, van de Stichting Leerplanontwikkeling (tot de overheidsfinanciering stopt), van schoolbegeleidingsdiensten en van de vele adviesbureaus die ontstaan zijn en in leven gehouden worden door veel overheidssteun. Niets mis mee, maar we vergeten wel eens dat de werkelijke deskundige 'voor de klas staat' of in ieder geval zou moeten staan. Uit onderzoek komt naar voren dat goede, effectieve scholen vooral uitblinken door goed onderwijs, dus door goede docenten die zowel inhoudelijk als didactisch hun vak verstaan. Het doet er veel minder toe of de school geleid wordt door een vakbekwame directeur, blijkend uit veel managementcursussen, of de school groot of klein is, of de klassen groot of klein zijn. In 1991 liet Wallage zich adviseren scholen uit te laten groeien tot mastodonten met grote aantallen leerlingen. En zoals zo vaak moest dat met haastige spoed geschieden; kleine scholen moesten subiet dicht. De deskundige adviseurs hadden zich niet laten leiden door uitkomsten van onderzoek maar door hun eigen ideologische opvattingen. Het enige wat nog hout zou kunnen snijden was het idee dat er bij grote scholen meer tijd en budget zou voor onderwijskundig leiderschap, in de vorm van een onderwijskundig geschoolde directeur. Maar ook hier gold dat geen onderzoek had aangetoond dat de aanstelling van een directeur voor betere leerlingprestaties zou zorgen. Ook een verkleining van de klassen van gemiddeld 30 naar 25 leerlingen doet het aardig in de politiek, kost een vermogen, maar zet weinig didactische zoden aan de dijk. De kwaliteit van de docent is wat echt telt. En daar kan wat aan gedaan worden. Uit internationaal vergelijkend onderzoek blijkt dat leerlingen op de Nederlandse basisschool al op achterstand staan op het terrein van het science-onderwijs (natuur- en techniekvakken). Dit geldt vooral voor meisjes. Die achterstand wordt ondanks acties als Techniek 15+ en Kies Exact niet meer tenietgedaan. Verklaring kan zijn dat docenten basisonderwijs geen of nauwelijks scholing krijgen in deze materie of dat er geen belangstelling voor deze onderwerpen is bij de samenstelling van het curriculum. Werk aan de winkel voor de overheid en de Lerarenopleidingen!

Samenleving

Vroeger, lees uit nostalgische overwegingen de streekromans er maar op na, was het leven helder en overzichtelijk. In het dorp had je de baron, de dominee of pastoor, de dokter, de notaris, en het hoofd van de school. Zeer gerespecteerde leden van de samenleving. Maar kom daar tegenwoordig nog maar eens om. De baron moet zelf zijn tuin wieden, de dominee of pastoor wordt niet meer geloofd, de dokter is zelf ziek, de notaris wordt onderworpen aan een warenonderzoek, en het hoofd van de school is overspannen. Het respect is verdwenen. Geen wonder dat kinderen hun ouders napraten als het gaat om waarderende woorden over genoemde personen. En wat moet je als kind met een ouder die met het slaghout van de plaatselijke honkbalvereniging de docent van zijn kind op andere gedachten probeert te brengen. In een tijd

Foto: Herman Moutiers

Dat moest als zo vaak met haastige spoed geschieden; kleine scholen moesten subiet dicht

waarin zelfs een hoogleraar fors in aanzien is gedaald en in de populariteitspoll plaats maakt voor grootverdiensers, kletsmeiers en praatjesmakers, in een tijd waarin de leugen wordt gedoogd en de overheid de andere kant opkijkt, mogen we niet van kinderen verwachten dat ze rustig in de bank zitten van een overvolle klas in een te grote school. Respect komt niet terug door van iedere toekomstige burger te eisen dat hij of zij respect toont voor de mening en prestaties van andere burgers. Het gaat om het creëren van een pedagogisch klimaat waarin de driehoek leerling-school-thuisituatie niet doorbroken wordt en waarin geen van de drie combinaties uit elkaar wordt gespeeld. Het pedagogische klimaat kan alleen gedijen in een situatie van kleine compacte scholen die nauw verbonden zijn met de buurt. Scholen waar docenten en leerlingen elkaar kennen en waar sociale controle in de positieve zin van het woord kan worden uitgeoefend. Maar ook scholen waar docenten en ouders/verzorgers elkaar kennen. ♦